

Kunsten som erkendelse og faktor i forandringen af virkeligheden (mod det bedre)

Federico Fellini havde en kunstnerisk krise efter sine første 7 film og lavede den ottende, "8 en halv" som en film, der handler om at lave film.

Arbejdsprocessen i sig selv, hans filosofiske krise indgår i filmen både som tema og grundlag for bearbejdning af det, som han så som sin udfordring.

Filmen udspiller sig omkring instruktørens (Guidos) arbejde med at finde indhold og mening med sin film og slutter op om en slags hyldest til en omverden af menneskelig diversitet, dvs. den mangfoldighed af karaktertyper, der ender op som filmens egentlige indhold.

Mens han igennem filmen arbejder både med at finde en pointe med filmen og det at finde "roller", som kan bruges i hans "fortælling", figurerer omverdenen af mennesker som tingsliggjorte størrelser, som han ikke rigtigt kan finde ud af, hvad han skal bruge til. Han er lidt som æstetikerens i Søren Kierkegaards "Enten eller", der forholder sig ironisk til sine medmennesker.

Modsat Kierkegaard er der ikke nødvendigvis en kosmologi eller større metafortælling som bærende ramme for forståelsen af filmens pointe i sidste ende.

De mange karakterer og begivenheder centrerer sig om Guidos egen dannelse, hvor rollerne/karaktererne dels melder ind som sig selv, dels som stilistiske funderinger i begivenheder omkring instruktørens egen dannelsesproces, dvs. som den verden, der udgør konteksten og forudsætningerne for filmens/instruktørens muligheder.

Instruktøren kommer med afslutningen på filmen frem til en ren kærlighedserklæring til filmens betingelser.

Alle de roller, han har forholdt sig teoretisk, distanceret, manipulerende, ironisk til, byder instruktøren ind til fællesdans i filmens slutscene, hvor selv hans kone lidt tøvende går med omsluttet af hans kærlige arm.

Han bekender sig til sin position i spillet, hvor spillet om spillets regler er en del af spillet, og tager arbejdsprocessen ind som udtryk for kunsten i sin hyldest til livet selv, uden at hæve sig over noget, uden at lade det hele træde ned i en slags forudgivet disposition eller atidslig fornuftigt givet forklaring.

Filmen er en hyldest til de arbejdsprocesser, der ikke tingsliggør eller distancerer sig fra en verden med et formål for øje. Det er ikke en teoretisk begrebsafklaring, hvor et teoretisk og atidsligt skema skal finde sin forening med det konkrete tidslige. Det hele er konkret funderet i den samme verden, tid, rum, semantik og mening i en og samme verden hvor livet med dets proceskarakter hyldes.

Der er masser af semantisk struktur og social konstruktivisme i filmen. Karaktererne skildres, så man går med i den virkelighedserfaring, som den rigtige instruktør, Fellini, lader dem fremstå med. De fremstår klart nok, så man genkender deres erfaring som deres, som deres virkelighed, deres konstruktion, og man går med dem, ser dem, sådan som de ser sig selv og sin omverden. De indgår i slutscenen med denne konstruktion, som han Guido/Fellini hylder i slutscenen.

Lars Von Trier er inspireret af Fellinis film her. Fra og med "Epidemic" handler hans film om det at lave film. Selvreferencen er med hos ham, på den måde, at det at skildre noget kontinuert bliver skildret som det at skildre noget. Hans film inkluderer tematiseringen af det at lave film. På den måde kommer det konstruktivistiske moment eksplicit ind i udsagnet. Hans film er selvreflekterende og fortaber sig derfor ikke i det at insistere entydigt og diskriminerende på noget.

Kunsten består i at sætte sin egen ramme for forståelse af indholdet i værket. Det handler om en slags spilleregler. Når spillet om spillets regler indgår i spillet, er de ikke givet på forhånd, og det påkalder sig sin opmærksomhed, bliver en del af fortællingen, værket hvor kunsten som sådan er gjort til sin egen metafortælling.

På den måde er kunsten kommet nærmere virkeligheden, hvis den ikke kan beskrives ud fra en atidslig ramme af lovmæssigheder. Hvis verden skal forstås ud fra de love og regler, der opstår i og med dens dannelse, er forandringen i sig selv forklaringen på det, der forandres. Distinktionen mellem det atidslige, begrebsligt absolutte, teoretiske udgangspunkt for det sande og en konkret foranderlig verden bryder sammen.

I 1986 afleverede jeg en opgave ved Filosofisk Institut på universitetet i Odense. Den bar titlen, som er overskriften til denne tekst.

Jeg husker ret beset ikke særligt godt, hvad jeg skrev. Men min opgave blev trykt i den første udgave af et tidsskrift, som udkom flere gange de følgende år.

Jeg husker, at der ikke kom nogen tilbagemelding på min opgaveformulering noget sted fra, ud over at jeg bestod.

Jeg husker også, at jeg på det tidspunkt var optaget af de noget rigide former for værensforståelse, som lå i den kausalanalytiske og begrebsfikserede og substansfikserede tilgang til virkeligheden, som beherskede og fortsat behersker naturvidenskaberne.

Jeg ser "8 en halv" som en film, der bekræfter min filosofi.

Filmen forsøger på kærlig vis at få os til at bekende os til arbejdsprocessen, det at respektere de konstruktivistiske aspekter i de kognitive processer, som vi står for som erfarende mennesker.

Det at skabe betyder at være konkret til stede og overgive sig til den rolle at være instruktør i sin egen tilværelse, hvor man må være åben for medmenneskets konstruktivisme samt betingelserne for konstruktionen. Filosofien har fra den vesterlandske tænknings begyndelse været splittet op i skismaet mellem det atidslige, det der ikke kan være anderledes og så det tidslige, som er flygtigt, mindre virkeligt. På den måde er livet blevet miskendt, dybest set af angst for det ukendte, følelserne, splittelsen og overgangen, spændingen i det der skifter konkret med erfaringen.

Den sande erfaring indeholder et moment af tilblivelse, konkret ikke bare begrebsafklaring med tillagt empiri.

At udlægge en arbejdsproces i faser, at kalde det begrebsafklaring, for så at ende op med denne stakato-proces som den egentlige gengivelse af, hvad en arbejdsproces er, det kan godt ses som nihilismen, der gør blind for, nihilerer de flygtige kvaliteter mellem fødsel og død.

Semantikken, som maskinerne nu behersker bedre end mennesket, er trods alt kun en struktur, bundne forudsætninger for erfaring, der forandres og dannes i maskinernes indre autopoiesis. Men de semantiske øvelser er ikke erfaring i sig selv og maskinerne erfarer ikke noget, heller ikke "intet", hvor [vi som mennesker står over for det kun virtuelle, som er "intet"](#). De virtuelle værdier er fremtiden og fortiden, der ret beset kun findes som nutidens fremtid og fortid. I en

verden, hvor forandringen, skabelsen er virkelig, kan både fremtid og fortid ændres, som det sker i nutiden, der bærer dem.

Når vi har svært ved at overgive os til processen, så er det fordi den rigtige arbejdsproces er som en form for elskov der har del i intet, tilblivelsen. Det er farligt, men der er ikke nogen vej uden om i det rigtige liv.

De fleste arbejdsprocesser, som udfolder sig determineret af ønsket om at maksimere resultatet på bundlinjen, det der måles i pengeværdier, resulterer måske nok i en kvantificeret værdi.

hvis hele livet går med at producere på den måde, så er det kvalitative indhold gået tabt i processen.

Der er i den grad forskel på, hvordan mennesket griber skabelsesprocessen an. Det er ikke alt arbejde, der er lige befordrende for livet.

Den vesterlandske ontologi, dvs. lære om det der er, har været determineret af kravet om det absolutte, det der ikke kunne være anderledes. Argumentet mod at lade forandringen udgøre en del af virkeligheden har gået på, at så flyder alt. Angsten for intet, tilblivelsen, det ikke helt forudsigelige har været styrende.

Men argumentet holder ikke. Det er ikke alt, der flyder og bliver ligegyldigt, når livets flygtige kvaliteter anerkendes. Vi lever nok kognitivt hen i konstruktionens realitet, men vi er omfattet af realiteten med dens konstruktioner. De er givet, virker, melder sig ind i processen, der handler om at leve. Konstruktionens realitet er omfattet af det mere.

Man kan i den grad tale om at få ontologien i orden og det handler ikke kun om at erfare og forstå ud fra det absolutte, en gang givne, de atidslige love for forandring.

Livet på planeten udfolder sig som en ekstremt skrøbelig begivenhed i en atmosfære omkring jorden, der, når den fortættes til væske, kun rager ca. 9 meter op over jordoverfladens gennemsnitshøjde på globalt plan. Det er i den grad betinget og det er i den grad skrøbeligt.

At forklare det som noget, der er givet på forhånd ud fra det absolutte, atidslige, det er ikke at have ontologien i orden.